

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia Universitat Autònoma de Barcelona

BLOC 3. GEORG SIMMEL: LA SOCIOLOGIA DE LES INTERACCIONS SOCIALS. (exercicis d'autoavaluació)

Finalment, i ja per concloure aquests materials d'autoavaluació dels autors clàssics de la sociologia escollits, entrarem a tractar l'autor alemany Georg Simmel (1858 – 1918). Entenem per clàssic allò originari i, alhora, contemporani; allò que uneix el començament amb l'actualitat; allò que ha orientat el desenvolupament de la sociologia fins als nostres dies; allò que va servir per dipositar les primeres pedres de l'edifici de la Sociologia i, n'ha marcat la seva estructura. Hem vist Marx com a materialista i conflictivista, Durkheim com a estructuralista i funcionalista, Weber com a racionalista i accionalista, i Freud com a psicologista i multidisciplinar. En aquest últim bloc veurem Simmel, com a sociòleg formalista i historicista per excel·lència. Simmel va assentar les bases fins llavors poc desenvolupades per a la sociologia formal i la microsociologia que, més tard, trobarà el seu màxim exponent en l'Escola de Chicago amb Mead i Goffman al capdavant. Va dotar, per tant, d'un nou caràcter a la ciència sociològica.

Sense més preludis presentarem els exercicis d'autoavaluació de la sociologia de Simmel. Aquests materials constitueixen un complement a l'aprenentatge de l'alumnat de sociologia i en cap cas com un substitut d'altres formes de docència. L'estudiant podrà avaluar els seus coneixements sobre l'autor i, a partir d'aquí, orientar i continuar el seu aprenentatge.

LA SOCIOLOGIA FORMAL

Georg Simmel és considerat com el pare de la sociologia formal, aquell qui li va donar forma, val a dir de manera poc sistematitzada, però que en desenvolupà les idees centrals que actualment utilitza. En aquest sentit, va ser un innovador en quant a la perspectiva sociològica utilitzada i a l'elecció de l'objecte d'estudi.

EXERCICI 1. Respon a les següents preguntes:

1. La sociologia formal és aquella que...
 - a) Adopta les pautes metodològiques i tècniques de la ciència positivista.
 - b) Centra la seva atenció en l'estudi de les formes d'interacció social. *
 - c) Pren com a element central l'estudi de la formació de grups socials.
2. Per a Simmel el conflicte no sempre ha de ser patològic socialment, ja que...
 - a) Pot afavorir l'estabilitat i la perdurabilitat social.
 - b) Pot crear i enfortir grups socials i xarxes d'interacció.
 - c) Ambdues respostes són correctes. *
3. Per a Simmel la sociologia ha d'estudiar...
 - a) Les formes. *
 - b) Els continguts.
 - c) Les formes i els continguts.
4. Quin és el criteri que utilitza Simmel per definir un tipus d'interactor?
 - a) La quantitat d'individus que hi participen.
 - b) Els rols que adopten cada un dels actors.
 - c) Les característiques de la interacció. *
5. Quins de les següents tendències diu Simmel que guien l'ésser humà en la interacció social?
 - a) Tendència a la especialització i a la uniformitat.
 - b) Tendència a la diferenciació i a la llibertat. *
 - c) Cap. Simmel només analitza les formes, no els continguts (el perquè) de la interacció.
6. Què entenem per *tipus d'interactors*?
 - a) Són diferents figures caracteritzades per unes pautes d'interacció social determinades.*
 - b) Són els diferents actors que interactuen en una mateixa interacció social.
 - c) Són els diferents papers d'interacció que es donen en una interacció social.
7. Simmel parla del secret. Quan afirma que el secret representa un tipus de forma d'interacció, exactament què pretén dir?
 - a) Que el secret, com a forma d'interacció concreta, determina les relacions socials que es produeixen en aquella interacció.

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia
Universitat Autònoma de Barcelona

- b) Que el secret implica un conjunt d'interaccions determinades que es diferencien d'altres formes d'interacció. *
 - c) Ambdues respostes són correctes.
8. Simmel distingeix entre “contingut” i “forma” en Sociologia. Quina és la seva diferència?
- a) Els continguts són els valors que poden intercedir en la recerca, i la forma consisteix en la presa conscient de principis metodològics adequats.
 - b) Els continguts fan referència al món de les idees i les formes al món de les accions individuals.
 - c) Els continguts al·ludeixen als motius de l'acció individual, i les formes a les estructures de l'acció. *
9. La *moda* o el *conflicte* són dos tipus de...
- a) Tipus d'interactors.
 - b) Formes d'interacció. *
 - c) Ambdues respostes són correctes.
10. Quin és el criteri que utilitza Simmel per definir una forma d'interacció?
- a) La quantitat d'individus que hi participen.
 - b) Els rols que adopten cada un dels actors.
 - c) Les característiques de la interacció. *

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia Universitat Autònoma de Barcelona

EXERCICI 2. El format de les classes magistrals a les quals assistim des d'infants constitueix una “forma” en termes de Simmel, ja que impliquen unes pautes d'interacció determinades. Et proposo que et posis a la ment de Simmel i de la sociologia formal, i exposis com són aquestes interaccions. Quines característiques té la interacció que hi ha entre l'alumnat i el/la professor/a? Quines característiques té la interacció que hi ha entre l'alumnat? Quin altre tipus de forma canviaria aquesta dinàmica d'interaccions? Proposa un exemple.

En les classes prototípiques a les quals estem acostumats a assistir es produeixen un conjunt d'interaccions determinades característiques d'aquesta organització de l'ensenyament. Per una banda, el fet que els alumnes estiguin asseguts un al costat del altre mirant cap el/la professor/a fa que la interacció entre ells sigui mínima o, si més no, penalitzada. De la mateixa manera, és el/la professor/a qui dirigeix la classe mentre l'alumnat escolta; hi ha una relació de subordinació de l'alumnat cap al professor/a i la relació acostuma a ser unidireccional (professor → alumnat). Si el/la professor/a es troba sobre una tarima, aquesta relació d'autoritat s'accentua ja que la perspectiva d'aquest sobre l'alumnat augmenta així com la seva visibilitat en el transcurs de la classe.

Els seminaris, que cada cop són més freqüents en l'ensenyament, canvien per complet aquesta interacció i canvien les formes de subordinació de l'alumnat. La interacció principal es produeix entre l'alumnat o dins dels grups, i el/la professor/a adopta una figura de guia o controlador/a.

EXERCICI 3. Simmel analitza la moda des de la seva concepció sociològica. Pensa en una tendència actual que estigui de moda (de roba, d'activitats d'oci, de cultura, de política...) i llegeix el següent fragment. A continuació respon les següents preguntes:

En todos los fenómenos donde es un factor influyente, corresponde, pues, la imitación a una de las tendencias básicas propias a nuestro ser: a aquella que se satisface en la fusión de lo singular con lo general y que acentúa lo permanente en lo que cambia. Por el contrario, dondequiera que se busque el cambio en lo permanente, la diferenciación individual, el distinguirse de la generalidad, obrará la imitación como un principio negativo y una rémora. Ahora bien, el afán de persistir en lo conocido y hacer lo mismo y ser lo mismo que los otros es un enemigo irreconciliable del ansia opuesta, que quiere avanzar hacia nuevas y propias formas de vida. Y como estos dos principios son igualmente ilimitados cada uno por sí, la vida social se convierte en el campo de batalla donde cada palmo es disputado por ambos, y las instituciones sociales vendrán a ser conciliaciones -siempre efímeras- donde su persistente antagonismo toma el cariz de una cooperación. Con esto quedan circunscritas las condiciones vitales que hacen de la moda un fenómeno constante en la historia de nuestra especie. La moda es imitación de un modelo dado, y satisface así la necesidad de apoyarse en la sociedad; conduce al individuo por la vía que

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia Universitat Autònoma de Barcelona

*todos llevan, y crea un módulo general que reduce la conducta de cada uno a mero ejemplo de una regla pero no menos satisface la necesidad de distinguirse, la tendencia a la diferenciación, a cambiar y destacarse. Logra esto, por una parte, merced a la variación de sus contenidos, que presta cierta individualidad a la moda de hoy frente a la de ayer o de mañana. Pero lo consigue más enérgicamente por el hecho de que siempre las modas son modas de clase, ya que las modas de la clase social superior se diferencian de las de la inferior y son abandonadas en el momento en que ésta comienza a apropiarse aquéllas. No es de esta suerte la moda más que una de tantas formas vitales en que se compagina la tendencia hacia la igualdad social con la que postula la diferenciación y variedad individuales. La historia de la moda se ha hecho hasta ahora sólo desde el punto de vista de la evolución de sus «contenidos»; pero si en vez de esto se estudiase históricamente su «significación» para la forma del proceso social, veríamos en ella la historia de los ensayos hechos para adaptar al estado de cada cultura individual y social la satisfacción de aquellas dos opuestas tendencias. A este carácter esencial de la moda se subordinan los demás rasgos psicológicos que en ella observamos. (Simmel, G. (1923) *Filosofía de la moda*, Revista de Occidente, Año I, nº 1, pp. 47)*

- a) Analitza breuement, segons aquesta perspectiva de Simmel, la tendència de moda amb la qual has pensat. Quina relació té l'individu que segueix la moda amb els que també la segueixen? Quina relació té l'individu que segueix la moda amb els que no la segueixen? Per què diu Simmel que la moda és una forma d'interacció?

El pírcing i la perforació del cos en general és una pràctica cada cop més estesa en el món occidental; des del punt de vista de Simmel podem analitzar aquest fenomen considerant-lo una moda, un àmbit d'interacció i relació social amb unes característiques pròpies que corresponen a la de la moda.

Per una banda, diu Simmel, trobem una tendència a la imitació, a la uniformitat, a formar part d'un grup. El pírcing respon a aquesta tendència dotant-se d'una certa universalitat entre la població occidental. Les arracades ja no només són femenines, i tampoc les úniques perforacions del cos es fan actualment a l'orella. Per altra banda, també respon a la tendència a la diferenciació, a la individualitat, a la singularitat, ja que concretament el pírcing és un fenomen més estès entre els joves que entre la gent adulta.

Així doncs, per una banda satisfà la tendència a ser com els altres i per l'altre permet diferenciar-se d'aquells col·lectius que no són tan propicis als pírcings com és el cas del col·lectiu adult. Aquestes són les característiques que defineixen l'àmbit d'interacció de la moda i que li donen una singularitat, unes característiques de les quals es deriven unes relacions intersocials concretes.

EXERCICI 4. La teoria de Durkheim sobre la divisió del treball té molts punts en comú amb els plantejaments de Simmel sobre cercles socials i individu. Et proposo que facis un exercici de comparació d'ambdós autors en quant a aquest aspecte. A continuació trobaràs una ajuda per orientar la resposta: quina és la causa de passar d'un estat a un altre (de la solidaritat mecànica a l'orgànica o de cercles petits a cercles grans)? Quin espai ocupa la individualitat pels dos autors en cada un dels estats? Quina diferència identifiqués pel que fa a la individualitat considerada pels dos autors?

Un dels punts en comú entre ambdós autors és que fixen la causa de passar d'una solidaritat mecànica a una d'orgànica, i la de passar d'un cercle petit a un cercle gran, en la quantitat de persones. Quan augmenta el nombre de persones que interactuen en la societat, i/o n'augmenta la densitat, és a dir, la freqüència dels contactes (recordem Durkheim) es passa a un cercle gran o a una solidaritat orgànica. Per quin motiu? Ambdós autors fixen el mateix: la radicalització de la competència per a la supervivència entre ells. Aquesta competència porta a una diferenciació, a una especialització de grups i persones entre ells per tal d'eliminar aquesta "rivalitat".

Tant per a Durkheim com per a Simmel aquest canvi en la composició social va lligat a una accentuació de la individualitat: per a Durkheim en la solidaritat orgànica, la consciència col·lectiva és més feble i deixa major espai a la individualitat; el mateix planteja Simmel en el sentit que aquesta diferenciació i especialització dels individus o dels subcercles implica una major individualitat. El contrari succeeix quan ens trobem en grups petits en els quals, la forta rigidesa de la consciència col·lectiva o poca diferenciació interna limita la individualitat.

Una de les diferències entre ambdós plantejaments és, però, la concepció de la individualitat. Per a Durkheim la individualitat es defineix com una menor influència i rigidesa de la consciència col·lectiva i, per tant, una major llibertat d'acció i pensament. En canvi Simmel no només té en compte aquesta dimensió de la individualitat sinó que n'afegeix una altra: la diferenciació, la unitat, el formar part d'un grup petit també és font d'individualitat. Així, en Simmel, trobem individualitat tant en cercles petits com en cercles grans, encara que una individualitat de naturalesa diferent.

EXERCICI 5. Respon si les següents afirmacions són certes o falses d'acord a la perspectiva de Simmel.

1. A mesura que augmenta el cercle social, augmenta la diferenciació.
 - a) Cert. *
 - b) Fals.

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia
Universitat Autònoma de Barcelona

2. La individualitat només està present en cercles amplis, no en cercles estrets.
 - a) Cert.
 - b) Fals. *
3. A més quantitat de persones dins del cercle, menys llibertat.
 - a) Cert.
 - b) Fals. *
4. El cercle petit afavoreix l'egoisme.
 - a) Cert.
 - b) Fals. *
5. La diferenciació qualitativa de cercles socials afavoreix l'egoisme.
 - a) Cert. *
 - b) Fals.
6. La funció del celibat dels sacerdots de l'Església és, segons Simmel, evitar la seva diferenciació o particularització.
 - a) Cert. *
 - b) Fals.
7. Igualtat i individualitat les trobem tant en cercles petits com en cercles grans.
 - a) Cert. *
 - b) Fals.
8. La individualitat que Simmel anomena "de la Il·lustració" és la que es basa en l'originalitat i la diferència.
 - a) Cert.
 - b) Fals. *
9. La individualitat "de la Il·lustració" trenca amb la societat.
 - a) Cert. *
 - b) Fals.
10. La tendència a la individualitat es pot realitzar tant en grups petits com en grups grans.
 - a) Cert. *
 - b) Fals.
11. La diferenciació es produeix per la necessitat d'assolir el manteniment de la vida.
 - a) Cert. *
 - b) Fals.
12. L'economia monetària afavoreix els cercles estrets de productors.
 - a) Cert.
 - b) Fals. *

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia
Universitat Autònoma de Barcelona

13. La individualitat segons Simmel només es pot aconseguir amb la personalitat individual.
- Cert.
 - Fals. *
14. La divisió del treball és una manera d'unir unitat i llibertat en l'ésser humà.
- Cert. *
 - Fals.
15. La diferenciació dels individus dins del cercle social implica la major semblança amb aquells individus de fora el cercle.
- Cert. *
 - Fals.

EXERCICI 6. Ubica “Important” / ”Poc important” en els requadres, d’acord amb l’anàlisi de Simmel. A continuació respon les preguntes:

	CERCLE AMPLI	CERCLE ESTRET
INDIVIDUALITAT “DE LA IL·LUSTRACIÓ”	Important	Poc important
INDIVIDUALITAT “ROMÀNTICA”	Poc important	Important

- a) Explica breument la dimensió de la individualitat que Simmel anomena “de la Il·lustració”.

És aquella dimensió de la individualitat de l'individu que es basa en els ideals del segle XVIII durant la Revolució Francesa i la Il·lustració: la llibertat i la igualtat. La individualitat, en aquest sentit, es troba en aquells individus que són lliures, que no tenen constriccions socials, i aquesta llibertat s'extrapola a tothom. Per tant, la individualitat s'assoleix quan hom és lliure en quant a les seves accions i pensaments.

- b) Explica breument la dimensió de la individualitat que Simmel anomena “romàntica”.

És aquella dimensió de la individualitat de l'individu que es basa en els ideals del segle XIX durant la l'època del Romanticisme: l'originalitat i la unitat. La individualitat, en aquest sentit, es troba en aquells individus que són deferents, únics, i que a partir d'aquesta peculiaritat es pot diferenciar dels altres individus. Per tant, la individualitat s'assoleix quan hom és diferent de les altres persones.

EXERCICI 7. El moviment 15M o també coneguts com “Indignades” originat al 2011 ens és útil per aplicar l’anàlisi de les interaccions que es donen entre persones o grups en el si del moviment a partir de la perspectiva de Simmel. Llegeix la següent notícia i analitza breument aquest moviment social en clau de cercle social, divisió del treball i grau i tipus d’individualitat.

Els 'indignats' deixen en mans de les assemblees dels barris la decisió sobre futures mobilitzacions

La propera assemblea se celebrarà el 10 de juliol al parc de la Ciutadella Barcelona (AC_- Fins a 23 assemblees de barris de la ciutat de Barcelona i localitats properes s'han reunit aquest diumenge a la tarda a la plaça de Catalunya per parlar sobre el futur del moviment dels 'indignats'. A l'assemblea, on han participat més de 1.000 persones, s'han fet diferents propostes sobre futures mobilitzacions i iniciatives per continuar amb les reivindicacions. Tot i això, de moment encara no se n'ha decidit cap perquè els 'indignats' volen que les decisions es prenguin a les assemblees de barri. Així, les propostes es debatran als barris, que discutiran i portaran la seva decisió final a la propera assemblea, que se celebrarà el dia 10 de juliol al parc de la Ciutadella.

Extret de AC_ (26 – 06 – 2011)

La gran quantitat de persones que hi han participat ha creat un cercle social d’interacció de dimensions força considerables; al haver un cercle de tals dimensions, tal i com diu Simmel, la llibertat dels individus, la “individualitat de la Il·lustració”, ha tingut un paper central en la caracterització d’aquest moviment social. Aquesta afirmació la confirmem amb elements com el discurs llibertari del moviment (“Ningú ens representa”) i amb la voluntat de ser un moviment que va més enllà de ideologies o partits i pretén aglutinar tot pensament individual “indignat”, sigui del color que sigui. Alhora, tota iniciativa o acció individual ha estat benvinguda.

Aquesta situació, ha produït, tal i com sosté Simmel en la seva anàlisi, una divisió del treball dins el moviment per dues raons: a) la competència per a la “vida” (en aquest cas, competència per a participar-hi) i b) la tendència de l’individu a la individualitat en termes de diferenciació. D’aquesta manera, la divisió del treball s’ha concretat en comissions, subcomissions, assemblees de barri, etc. Aquests cercles socials més estrets sorgits arran de la divisió del treball reduïen la competència entre tots els individus a participar, i donaven a l’individu una “identitat” i una individualitat de tipus romàntic que satisfesia la tendència a la individualitat: per una banda, l’individu era individu pel fet de formar part d’un cercle estret (diferenciació respecte els altres cercles), i, per l’altra, l’individu era individu pel fet de tenir llibertat com a cercle estret i com a individu pròpiament.

La divisió del treball produïda és la resposta al sorgiment d’un cercle d’interacció ampli que ha produït una competència creixent entre els individus. L’exemple del moviment del 15M és, per tant, un exemple de la dinàmica d’interacció social que segueixen els cercles socials amplis, segons la teoria de Simmel.

LA MODERNITAT I L'ESPERIT HUMÀ

Tal i com els altres autors que hem tractat durant l'assignatura, també Simmel es planteja qüestions sobre la modernitat. Concretament es centra en les conseqüències que té la modernitat presa des de diferents àmbits com les grans ciutats, l'economia monetària, o la cultura, en les interaccions entre les persones i com influeixen aquests canvis en l'esperit humà. Així doncs, no deixa de ser fidel a la sociologia formal que caracteritza Simmel analitzant més les formes (com) que els continguts (què).

EXERCICI 1. Respon a les següents preguntes.

1. Quina és, per a Simmel, la diferència essencial entre la gran ciutat i la petita ciutat?
 - a) Un cercle social més ampli.
 - b) El creixement de les interaccions, impressions, canvis.
 - c) Ambdues respostes són correctes. *
2. Per què l'economia monetària troba a la gran ciutat el context idoni per al seu desenvolupament?
 - a) Perquè afavoreix el consumisme de masses.
 - b) Perquè els individus es guien per l'enteniment i la racionalitat. *
 - c) Perquè la gran quantitat d'intercanvis accentua la necessitat del diner com a mediador.
3. Què entén Simmel per *cultura*?
 - a) Els preceptes ètics i valors que es troben en el si d'un cercle social.
 - b) Allò que no respon a l'evolució natural de les coses. *
 - c) Allò refinat, d'elit, pertanyent als cercles amb major nivell educatiu.
4. Quines conseqüències té la preponderància de l'*enteniment* sobre l'"esperit humà"?
 - a) La racionalització.
 - b) La universalització.
 - c) Ambdues respostes són correctes. *
5. A què es refereix Simmel quan afirma "La universalidad en un sentido lògico y de contenido, y en un sentido pràctico-social, no coinciden" (Simmel, G. (1900) *Filosofia del dinero*. Madrid: Instituto de estudios políticos, 1977: p.555)
 - a) Tot i que el diner és universal, no tothom el posseeix de la mateixa forma. *
 - b) Els éssers humans són iguals, excepte en el cercle social ampli que es produeix la divisió del treball.
 - c) La cultura busca la igualtat dels éssers humans, però en la realitat no és dóna.
6. Quina causa produeix el caràcter indolent de l'ésser humà modern?
 - a) La racionalitat.
 - b) El creixement de la vida nerviosa. *
 - c) La divisió del treball i l'ampliació del cercle social.

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia
Universitat Autònoma de Barcelona

7. Què vol dir que unes relacions d'interacció estan basades en el sentiment, segons Simmel?
 - a) Que es tenen en compte els interessos i les necessitats dels interactuants. *
 - b) Que són relacions econòmiques que busquen la satisfacció dels sentiments de només un dels interactuants.
 - c) Que són racionals d'acord a fins, és a dir, es produeix una racionalització de l'acció.
8. Què significa un "caràcter indolent" de l'esperit?
 - a) Indiferència cap a la diferència.*
 - b) Tendència al comportament ètic.
 - c) Indiferència cap al dolor.
9. Quin dels següents elements identifica Simmel a *Filosofia del dinero* (Simmel, G. (1900) *Filosofia del dinero*. Madrid: Instituto de estudios políticos, 1977) com una causa important de la preponderància de la cultura objectiva respecte de la subjectiva,?
 - a) La família.
 - b) L'educació. *
 - c) La religió.
10. Quina relació tenen l'economia monetària i les grans ciutats, segons Simmel?
 - a) Les grans ciutats afavoreix el sorgiment de l'economia monetària.
 - b) L'economia monetària afavoreix el sorgiment de les grans ciutats.
 - c) La relació d'influència és mútua. *
11. A quin dels següents motius NO fa referència Simmel com a causes del procés d'individualització de les grans ciutats?
 - a) Procés de racionalització. *
 - b) Brevetat dels contactes interpersonals.
 - c) Dificultat per mantenir la personalitat.
12. Quin és el fonament psicològic que sustenta el tipus d'individualitat urbana?
 - a) La tendència a la llibertat.
 - b) La tendència a la diferenciació.
 - c) El creixement de la vida nerviosa. *
13. Per a Simmel la intel·ligència és anivelladora i alhora diferenciadora. Per què?
 - a) Perquè no tothom té la mateixa oportunitat per desenvolupar-la. *
 - b) Perquè la intel·ligència requereix una especialització o divisió del treball posterior.
 - c) Ambdues respostes són correctes.
14. Simmel afirma: "el desarrollo de las culturas modernas se caracteriza por la preponderancia de aquello que puede denominarse el espíritu objetivo sobre el subjetivo" (Simmel, G. (1900) "Las grandes urbes y la vida del espíritu" a *El individuo y la libertad*. Barcelona: Península, 2001: p.394). A què fa referència amb la idea de l'"esperit objectiu"?

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia
Universitat Autònoma de Barcelona

- a) A la racionalitat i a la calculabilitat.
 - b) Als valors i els ideals.
 - c) A les coses materials i els coneixements. *
15. En quin sentit es produeix un canvi en l'esperit humà cap a la prioritització de l'enteniment en front del sentiment?
- a) Com un mecanisme de defensa de l'augment i acceleració dels canvis i interaccions socials, per tal d'evitar el desarrelament. *
 - b) Com un procés per a crear divisió del treball dins d'un cercle social ampli, i afavorir així l'economia monetària entre sectors.
 - c) Com una font psicològica per satisfer la tendència a la individualitat de l'ésser humà i evitar quedar reclòs en un cercle estret.

EXERCICI 2. Simmel analitza l'impacte que té el diner en "l'esperit humà" i en la interacció social. En el següent quadre trobem dues columnes: una referent a l'economia monetària i l'altre a l'economia no monetària. Marca a quina de les dues s'ajusta millor cada afirmació.

ECONOMIA MONETÀRIA**ECONOMIA NO MONETÀRIA**

*	Es potencia la racionalitat objectiva dels actes.	
	Causa discriminació en les relacions econòmiques.	*
*	Les relacions entre persones es basen en l'enteniment.	
*	Genera una actitud d'indolència respecte dels altres.	
*	Tot és mesurable.	
	S'afavoreix la irracionalitat objectiva de les accions.	*
	Hi ha prejudicis en els intercanvis.	*
*	No hi ha un caràcter o personalitat en la relació econòmica.	
*	Té un caràcter anivellador dels diferents interactuants.	
	Les relacions entre persones es basen amb el sentiment.	*
*	Hi ha universalitat en els intercanvis econòmics.	
	L'economia és més ètica i justa.	*
	Es el resultat d'una relació entre persones.	*
*	És el resultat d'una relació entre mercaderies.	

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia
Universitat Autònoma de Barcelona

EXERCICI 3. Llegeix el següent fragment de Simmel i respon: per quin motiu la persona interessada fonamentalment en el diner té un caràcter objectiu i no persegueix cap mala voluntat? Quin paper juga el diner en l'esperit humà?

“la persona interesada fundamentalmente en asuntos de dinero no acostumbra a comprender cuando se le acusa de crueldad y de brutalidad, ya que únicamente es consciente del carácter consecuente y la pura objetividad de su actitud, sin ninguna mala voluntad” (Simmel, G. (1900) *Filosofía del dinero*. Madrid: Instituto de estudios políticos, 1977: 544)

Per a Simmel les actituds tan esteses en la nostra societat i tan criticades èticament, d'aquells el objectiu dels quals és obtenir riquesa (banquers, empresaris, però també treballadors), tenen una explicació senzilla: l'economia monetària.

El diner modifica l'esperit humà i el torna indolent, indiferent als altres... es desenvolupa l'enteniment en front el sentiment com un mecanisme per defensar-se del nou marc social modern tant ampli i ràpid i no caure en la bogeria. Aquest enteniment, que utilitza la intel·ligència i la racionalitat per actuar, és cec pel que fa a la resta d'individus; no els té en compte. En les relacions d'intercanvi dins de l'economia monetària no hi intervenen ni sentiments ni afinitats entre els individus; tal com afirma Simmel “el comerciante puede negociar sin problemas incluso con tribus que se encuentran en guerra con la suya propia” (ibíd.: 547).

Així doncs, l'individu que actua dins l'economia monetària té un únic objectiu: el diner. I no perquè el diner corromp l'ànima, o deslliure l'animal que duem dins, sinó perquè el diner provoca aquesta caracterologia en l'esperit humà com una protecció psicològica enfront la immensitat i la intensitat dels canvis produïts en el cercle social. És per aquest motiu que l'individu interessat només en els assumptes de diners, no entén les acusacions de crueltat o brutalitat ja que dóna com a “normal” l'objectivitat i la racionalitat en els intercanvis econòmics, és a dir, aquells intercanvis que només tenen en compte els interessos d'un mateix i no el dels altres.

EXERCICI 4. En “Las grandes urbes y la vida del espíritu”, s'exposen algunes de les conseqüències que té la vida a la ciutat per a l'ésser humà. Respon cert o fals a les següents afirmacions relacionades amb aquestes conseqüències:

1. La divisió del treball, el cosmopolitanisme i la solitud són algunes de les conseqüències de la vida urbana que enumera Simmel.
 - a) Cert. *
 - b) Fals.

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia
Universitat Autònoma de Barcelona

2. Cosmopolita és la característica que es deriva de la divisió del treball ja que crea molts grups diferents.
 - a) Cert.
 - b) Fals. *
3. El diner, donat que és universal (és objectiu, no té en compte els prejudicis...) no produeix diferències entre individus.
 - a) Cert.
 - b) Fals. *
4. Els que tenen enteniment tenen superioritat econòmica respecte els que tenen sentiments.
 - a) Cert. *
 - b) Fals.
5. Prioritzar l'enteniment en front del sentiment significa prioritzar els actes ètics davant els esbiaixats.
 - a) Cert.
 - b) Fals. *
6. En la gran ciutat es potencia l'universalisme (tothom és igual).
 - a) Cert. *
 - b) Fals.
7. En la ciutat, la individualitat es contraresta per la divisió del treball.
 - a) Cert.
 - b) Fals. *
8. El caràcter calculador significa la tendència a reduir-ho tot a diners.
 - a) Cert.
 - b) Fals. *

EXERCICI 5. Relaciona, ubicant en la graella de més avall la resposta correcta, cada un dels caràcters derivats de la vida a la gran ciutat amb el fragment de Simmel que més s'adeqüi.

1. Caràcter intel·lectual.	a) "Indiferente respecto a todo lo auténticamente individual".
2. Caràcter calculador.	b) "Este tamaño funcional más allá de sus fronteras físicas".
3. Caràcter cosmopolita.	c) "La aglomeración de individuos y su lucha por el comprador obliga al individuo particular a una especialización".
4. Caràcter universal.	d) "Reserva e indiferencias recíprocas, las condiciones vitales espirituales de los círculos más grandes".

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia
Universitat Autònoma de Barcelona

5. Caràcter solitari.	e) “Pura objetividad en el trato con hombres y cosas, en el que se empareja a menudo una justícial formal con dureza despiadada”.
6. Caràcter indolent	f) “Agita los nervios tanto tiempo en sus reacciones más fuertes hasta que finalmente ya no alcanzan reacción alguna”.
7. Caràcter competitiu.	g) “Al ideal de la ciencia natural de transformar el mundo en un ejemplo aritmético”.

1.	e	2.	g	3.	b	4.	a	5.	d	6.	f	7.	c
-----------	---	-----------	---	-----------	---	-----------	---	-----------	---	-----------	---	-----------	---

EXERCICI 6. Georg Simmel va ser un dels pioners i una gran influència d'allò que actualment s'anomena la sociologia urbana, tan arrelada als Estats Units durant el segle XX. Un dels temes principals d'aquesta sociologia és l'estudi de la formació de ghettos o tribus urbanes dins de les ciutats: immigració, bandes, grups organitzats, sectes religioses, les modes, els moviments socials...

- a) Com explicaries la formació d'aquests grups socials des de la perspectiva de Simmel? Relaciona-ho amb la idea de la individualitat.

Una de les tesis que sosté Simmel al llarg de la seva obra és que la modernitat i, per tant, també la gran ciutat, dota a la individualitat d'una centralitat important dins la vida i l'esperit de l'ésser humà. Per l'autor la formació dels ghettos i dels grups socials són, en efecte, una causa d'aquesta individualitat creixent. Una causa? No seria més aviat una conseqüència o una resposta al procés d'individualització?

No. És una causa ja que la concepció de la individualitat per Simmel és ambivalent: per una banda es potencia la individualitat essent lliure però, per l'altre, també augmenta la individualitat essent diferent. Així doncs, els grups socials es poden explicar per una tendència a la diferència, en un context en el qual les grans ciutats representen una expansió geomètrica de l'amplada i la intensitat dels cercles socials, produint un debilitament de la personalitat i de la identitat dels individus: en aquest context la individualitat augmenta, però només en el sentit de la llibertat. En canvi, disminueix la individualitat en el sentit de la diferència.

El ghetto o el grup social, davant “la dificultad para hacer valer la propia personalidad en la dimensión de la vida urbana” (Simmel, G. (1900) “Las grandes urbes y la vida del espíritu” a *El individuo y la libertad*. Barcelona: Península, 2001: p.393) esdevé una resposta útil per a aquesta situació, i com una causa inevitable de l'augment de la individualitat urbana.

EXERCICI 7. Llegeix el següent text que versa sobre la sociologia del temps de Norbert Elias (1897 – 1990) i respon a les preguntes.

“El calendari i el rellotge són dues construccions socials que s’han tendit a naturalitzar i la mesura del temps a través del calendari i el rellotge orienta i regula la societat moderna tot coaccionant els individus [...].

La societat i els individus que la integren s’organitzen a partir dels calendaris i rellotges sense contemplar, en cap moment, la possibilitat d’organitzar-se socialment en absència d’aquestes mesures temporals, una possibilitat que era ben real en les etapes anteriors a la modernitat. Aleshores, què explica l’emergència d’aquesta necessitat social de determinar el temps?

[...] Així doncs, la individualització de l’organització social del temps forma part de les característiques del procés civilitzador entès com un procés de coneixement que té el seu centre en la determinació del temps. En aquest sentit, Norbert Elias defensa que la disciplina del temps permet analitzar el nivell de civilització: les societats tradicionals són poc disciplinades temporalment en comparació amb l’elevat grau de disciplina temporal que comporta la societat moderna.” (Moreno, S. (2011) “L’empremta de Norbert Elias en l’estudi sociològic del temps” a *Papers*, núm. 96, vol. 2: 363 – 365)

- a) Simmel, com Elias, també fa referència al temps com a element important de la modernitat i de les grans ciutat. Tracta de respondre, segons la perspectiva de Simmel, la qüestió que es planteja Moreno: “Què explica l’emergència [en la modernitat] d’aquesta necessitat social de determinar el temps?”

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia
Universitat Autònoma de Barcelona

Per a Simmel aquesta centralitat que adopta la determinació del temps en les societats modernes té com a causa la pròpia modernitat en sí; dit d'una altra manera, per les pròpies característiques “formals” o “de forma” de la modernitat. Repetidament Simmel ubica com a clau explicativa del desenvolupament de la modernitat, l'augment dels cercles socials i de la intensitat de les interaccions socials que s'hi produeixen. Amb les seves paraules:

*Las relaciones y asuntos del urbanita típico acostumbra a ser tan variados y complicados, esto es, por la aglomeración de tantos hombres con intereses tan diferenciados se encadenan entre sí sus relaciones y acciones en un organismo tan polinómico, que sin la más exacta puntualidad en el cumplimiento de las obligaciones y prestaciones, todo se derrumbaría en un caos inextricable. (Simmel, G. (1900) “Las grandes urbes y la vida del espíritu” a *El individuo y la libertad*. Barcelona: Península, 2001: p.380)*

Així doncs, la gran quantitat de persones que es troba en continua interacció demana una certa organització temporal de l'activitat, per poder conviure coherentment i facilitar la vida en societat; la pròpia divisió del treball ho requereix (i per tant, també la industrialització). L'explicació d'aquesta major determinació temporal és, doncs, la mateixa caracterologia de la modernitat: a menor amplitud del cercle social, menor grau de divisió del treball, menor “esperit” modern, i menor grau de determinació temporal ja que la convivència social no ho requereix.

- b) Quin impacte té aquest grau de determinació del temps de les societats modernes, en l'“esperit humà”?

No podem atribuir a la modernitat només la causa d'aquest major grau de determinació temporal, sinó que també n'és l'efecte; “Son las condiciones de la gran ciudad las que para este rasgo esencial son tanto causa como efecto” (ibíd). La major determinació del temps produïda, com hem vist, per l'amplitud i la intensitat del cercle social (és a dir, per la pròpia modernitat), també afavoreix el sorgiment de la modernitat creant unes condicions epistemològiques i pràctiques que transformen l'“esperit humà” i el transformen en l'“esperit modern”, contribuint així al mateix desenvolupament de la modernitat.

Les conseqüències d'aquesta determinació del temps es centren principalment en el caràcter *calculador* que adopta l'individu. Puntualitat, calculabilitat, previsibilitat, exactitud són característiques de la mentalitat de l'home modern incentivades per aquesta forta ordenació del temps (jornada laboral, horaris de transport, horaris de gestions administratives, escola...). Sense cap mena de dubte aquesta mentalitat està fonamentada i afavoreix el caràcter intel·lectual (d'*enteniment*) en el qual tot comportament o relació esdevé *objectiu i racional*. Aquestes són, doncs, els impactes que té sobre l'esperit de l'ésser humà modern.

Recursos docents i d'autoavaluació per una aproximació a la Sociologia
Universitat Autònoma de Barcelona

EXERCICI 8. Una de les característiques que identifica Simmel com a pròpies de la modernitat és la preponderància de l'esperit objectiu en front del subjectiu.

“El desarrollo de las culturas modernas se caracteriza por la preponderancia de aquello que puede denominarse espíritu objetivo sobre el subjetivo; (...) En cualquier caso, frente a la proliferación de la cultura objetiva, el individuo ha crecido menos y menos.” (Simmel, G. (1900) “Las grandes urbes y la vida del espíritu” a *El individuo y la libertad*. Barcelona: Península, 2001: p.394 - 395)

a) Posa exemples entén per esperit o cultura objectiva.

Són els coneixements, les tècniques, les institucions (dret, art, ciència, Estat...), els objectes de l'entorn quotidià, les comoditats, les medicines, els transports, les noves tecnologies...

b) Posa exemples d'allò que Simmel entén per esperit o cultura subjectiva.

L'espiritualitat, l'afectivitat, els valors, els ideals...

c) Quina conseqüència es deriva d'aquesta preponderància de l'esperit objectiu en front del subjectiu per a la individualitat de l'ésser humà?

El desenvolupament de la cultura objectiva ha estat molt més ràpid que el de la cultura subjectiva. Per a Simmel això és el resultat de la divisió del treball i, en definitiva, de la pròpia modernitat. Això és així ja que la modernitat propicia un esperit humà unilateral, objectiu i indolent eliminant, així, la personalitat subjectiva d'un individu.

En aquest sentit, la preponderància del desenvolupament de la cultura objectiva (d'allò extern a les individualitats) en front de la cultura subjectiva (d'allò que crea individualitats) té com a conseqüència, en efecte, la dificultat per a la construcció de la individualitat “romàntica” de la qual parla Simmel, construint un exèrcit de ciutadans impersonals avesats a aquesta cultura objectiva.

APUNT FINAL

Un cop vistos breument els elements més rellevants de la teoria de Georg Simmel, podries dir si l'etiqueta que hem donat a aquest bloc "Georg Simmel: la sociologia de les interaccions socials" s'ajusta al pensament del sociòleg alemany? Per què? On ho hem pogut identificar?

La perspectiva de Simmel es caracteritza, sense dubte, pel seu caràcter innovador i, alhora, no sistematitzat de les seves obres i idees. Va obrir una porta a una sociologia diferent, que no es plantejava sobre l'evolució de la història sinó que analitzava les formes d'interacció que es donaven en el si de la societat (l'intercanvi, la subordinació, la diferenciació, l'especialització...); unes formes que s'anaven més enllà dels continguts i es centraven en les pautes de interacció social. Ben aviat se li atribuï l'etiqueta de *sociologia formal* per aquest motiu.

A Simmel no li interessa tant si un individu actua orientat per una pulsó eròtica, o si d'altra banda ha pres una decisió racional d'acord al sentit cultural de l'acció; a Simmel li interessa analitzar com aquest individu interactua amb la resta d'individus i tracta de donar una explicació de les causes i efectes que pot tenir aquesta forma d'interacció en la societat i en l'individu.

Simmel enceta així un espai dins de la sociologia que cada cop anirà perfeccionant i ampliant els seus paradigmes; fins al punt que ha esdevingut un nexa clau entre la psicologia i la sociologia. Així doncs, la sociologia de Simmel és efectivament una sociologia de les interaccions socials.